

Görüşler

№ 2070

ADANA HAKEMİ

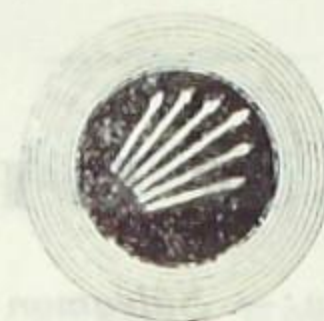

EYLÜL 1941

Görüşler

ADANA HALKEVİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

EYLÜL 1941

SAYI : 37

İÇİNDEKİLER

Yurd

Çukurova Türküleri

Bulgur Kaynatıyoruz

Çifte Çapa Manileri

Folklor Denemeleri

Çocukluk

Halkevi Faaliyeti

Kemal Sadık GÖKÇELİ

İbrahim Zeki BURDURLU

Sadullah HALİS

Kemal Sadık GÖKÇELİ

Cemal Oğuz ÖCAL

Selâhaddin Hakkı ESATOĞLU

.....

ŞİİRLER

İbrahim Zeki Burdurlu — Süleyman Şahin Tar — Gazi

Gider — Hazım Murad — Ömer Faruk Toprak — Fuat

Kutbay — İbrahim Zeki Burdurlu — Aydın

Nisari — Bekir Sıtkı Uluata

Y U R D

- 30 Ağustos İçin -

Yazan: Kemal Sadık GÖKÇELİ

Bu toprağın çocukları böyle çarpışır, böyle ölür ve zaferi güneş bir taç gibi başına böyle geçirir.

"Nasıl,, diye sorarlarsa 30 Ağustostaki gibi deriz.

* *

30 Ağustos bir şimşegin gökte çakışı ve bir daha sönmeyişidir.

Hürriyet şafağının ilk defa söküşü, akşam olmayışidir. Ve etin çeliğe, göğsün kaleye, yokun vara çevrilişidir.

"Nerde,, derlerse, Kocatepeyi gösteririz.

* *

Yurd dağlarının rüzgârı hürriyet eser. Yurt köylüsünün

türküleri yanıktır.

Yurdun her toprağı, taşı, bin bir menkibenin izini taşır. Saçları toprak kokan her Fatma bacının omuzunda yara izi vardır.

Ona "Bunlar nedir,, dersek, parmağını Dumlupınara doğru uzatarak: "İşte oradan sorun,, der.

Bu toprağın üzerinde altı tane yol vardır. Bu yolların altısı da nurdandır Her biri bir türkün kalbinden başlar.

Nerede toplandığını sormaya lüzûm yok. Çankaya karşımızda sabit bir güneş gibi duruyor. Ve biz, Türkün kalbine nurun altı oktan, bir çağlayan halinde aktığını görüyoruz.

Gün gelir şehirler eskir, bir devir zamanın altında kalır, 30 Ağustos, İnönü öğrenmek için ihtiyar tarihin sayfaları açılırsa, tarih açıldığı gibi kapanmalıdır.

Sakarya dururken tarihe söz düşmez.

Sakaryanın suyu söylesin, 30 Ağustosun destanını.

Avucunda zaferi tutan eşsiz kahraman, bir denizden Anadolu ufkuna doğarken, toprak ona gülümsüyor. Ve o büyük hüriyet sembolünü bağrına basıyordu.

Toprağın dile gelmesi lâzımdı. Söyleyecekleri vardı. O gün dünyanın en büyük kahramanına söyleyeceklerini söyledi.

Toprak memnun, kahraman memnun.

Bu toprağın hüriyete aşık oluşu ve hüriyeti çekişidir.

30 Ağustosun destanı böyle başlar.

"Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir: İleri,, Ve böyle biter.

Kemal Sadık GÖKÇELİ

Çukurova Türküleri

III

Yazan : İbrahim Zeki BURDURLU

Bu yazımda vereceğim türküler, bestelenmiş bir güfte mahiyetinden ziyade halk şairleri tarafından söylenen şiirlere çok yakın. Bu yakınlığı hakikate çıkarmak, "zan"ı bertaraf etmek ve bu şiirleri kimin söylediğini bulmak mümkün olamadı. Folklor kitaplarında, halkevi mecmualarında yaptığım araştırmalar bir netice vermediği için neşretmeyi, ve bu vesile ile işi branş edenlerimizden veya genç arkadaşlarımızdan bilenlerin hakikatı ortaya atmalarını düşündüm. Bu şekilde folklor külliyyatımıza yeni iki şiir kazandırmış olacağız. Bu kazanışta, Seyhanın, zengin bir folklor kaynağı olmasının da ayrıca bir zevki vardır. Bu meydana, şiirlerin XVII inci asır saz şairlerimizden KARACAOĞLAN'IN söylediklerine benzediği; ruh, mana ve hitap tarzının onun değilse bile muakkiplerinin olduğu zikredilebilir. Bir ve iki numaralı şiirlere dair olan bu mütalâamı teyit için bir iki mısra üzerinde duracağım;

— *Açıvermiş ak göğsünü sar deyi*

— *Turunç olmuş göğsündeki memesi*
Beş yüz altın değer zülfün tanesi

Mısra ve bendindeki söyleyiş ve ifade tarzının lirik hususiyet taşıması Karacaoğlanın söylenmiş ve derlenmiş şiirlerine pek çok uygun. Diğer kısımlar ise mana yakınlığını kuvvetle tebarüz ettiriyorlar. Bunlar üzerinde çalışmış genç arkadaşlarımız ve büyüklerimiz müsbet mütalâalarını mecmuamız vasıtasile bildirirlerse memnun oluruz.

III üncü "Turna", türküsü ise aşk, ayrılık; vuslat tahayyülünü ana lisan ile anlatıyor. Son şiir ise gene Mustafabeyli

köyünde Ömer Çavuştan tesbit ettiğim bir şiirdir. Son bentte Kul Ömer ismi zikrediliyor, bunun Kul Ömer değil meşhur halk şairi Aşık Ömer olması muhtemeldir.

— I —

Aşağıdan gelir eli develi
Devesinin boynu altın cıvalı
Üç güzel sevdimde gönlüm havalı
Hangisine yâr edeyim gönlümü

Birinin parmağı gargı kamıştan
Birinin parmağı safi gümüşten
Birinin parmağı yetmiş yemiştan
Hangisine yâr edeyim gönlümü

Birinin evi de kaya başında
Birinin evi de yolun peşinde
Birin sorsan on üç on dört yaşında
Hangisine yâr edeyim gönlümü

Birini sevsem de, ikisi küser,
İkisini sevsem de birisi küser
Üçünü sevsem de bey beni asar
Hangisine yâr edeyim gönlümü

— II —

Çıkmadım yükseğine kar deyi
Enginin de elâ gözlüm var deyi
Açıvermiş ak göğsünü sar deyi
Öldüm güzel öldüm senin elinden

İndim derelere taş bulamadım
Sana yüzük yaptım kaş bulamadım
Göğnüme münasip eş bulamadım
Öldüm güzel öldüm senin elinden

Suya gider kail olmaz anası
Turunç olmuş göğsündeki memesi

Beşyüz altın değer zülfün tanesi
Öldüm güzel öldüm senin elinden

Şu karşiki dağda yanar bir ışık
Işığı bekliyen yiğit bir aşık
Buğday benizli zülfü dolaşık
Öldüm güzel öldüm senin elinden

— III —

İnme Turnam inme seni tutarlar
Pahanı bilmezler ucuz satarlar
Gelin ile kızı bir mi tutarlar

İnme Turnam inme sen bu pınara
Avcu tuzak kurmuş uzun yollara
Bizim işimizi mevlam onara

Bizde üç kız idik geldik ırmaktan
Altın yüzük düşmüş kınalı parmaktan
Hiçte bahtım yokmuş güzel sarmaktan

İnme Turnam inme bura kış olur
Turnamın bastığı yer demir taş olur
Kız senin bakışın kime eş olur

Bizim evlerimiz hamama yakın
Sağına, soluna hamaylı takın
Yârim pek güzelsin nazardan sakın

Evlerim evlerim yüksek evlerim
İnerim, binerim gönül eğlerim
Bir vefasız yâri sevip neylerim

— IV —

Bahçe diktim gül bitirdim
Ne goncasın derebildim
Ne sevdim doyduum usandım
Ne sevdasın erebildim

Gül dibinde gül bitirdim
Olanca aklım yitirdim
Ne çaldım ele getirdim
Ne yakında görebildim

Bende yardım dost görmeğe
Arada ergeç kırmıya
Dosta sırrımı vermeğe
Ne tenhada bulabildim

Kul Ömerim söyler handan
Kabzelerim doldu kandan
Dostum mektup ister benden
Ne yazdırıp salabildim

İbrahim Zeki BURDURLU

NIÇİNLER?..

*Dal uçlarından tohum
Niçin toprağa düşer ?*

*Niçin fecir gülmeden
Çiğler yaprağa düşer ?..*

*Ruhu fetheden öte
Niçin uzağa düşer ..*

*Niçin, niçin çeşniyi
Tatma dudağa düşer ?..*

İbrahim Zeki BURDURLU

Bulgur Kaynatıyoruz

Yazan : Sadullah HALİS

Ilık bir yaz gecesi... Köyde, yorgun kuzularla beraber her şey uyumuş...

Yalnız süt gibi beyaz, bembeyaz mehtabın kucağından su sesleri geliyor... Nehir türküsü söylüyor... Sevimli anadolu köylerinden biri olan bu beldede, içe derin bir ferahlık veren, yüzlerde hafif bir tebessüm belirten ılık bir hava esiyor... Köyün tozlu yolundan köprüye doğru ilerliyordum.

Çok geçmedi; sağ taraftan söğütler arasından bir şamata işittim. Genç kız, taze gelin sesleri yükseliyordu. Kulağının tahassüsle dinlediği bu sese doğru yöneldim. Biraz yürüdükten sonra bu sık ağaçlar arasında kalabalık bir insan kütlesine tesadüf ettim.

Ortada kıpkızıl bir alev yanıyordu. Etrafta yaşlı kadınlar, taze gelinler, genç kızlar gülüp eğleniyorlardı. Bu neş'eli hengâmeye doğru durmadan ilerliyordum. Kalabalığın yanına varınca uzun bir hendek içinde yanan bir ateş... üzerinde yanyana dizilmiş bir kazan silsilesi görüldü. Gözüm bir erkek aradı.

Ağaçların altından hafifce bir karaltı ayağa kalktı.. Yanına yaklaştım. Bu seksenlik bir köylü babaydı.

Sordum : — Ne bu hengâme, bu şenlik kimin için baba? Beyaz sakallı, nuranî çehreli ihtiyar benim bir yabancı olduğumu derhal anlamıştı. Hafif bir tebessümle ateş rengi kızıl dudaklarından bir kaç kelimelik bir cümle döküldü.

"Bulgur kaynatıyoruz.."

Ortada bu aksaçlı ihtiyardan başka erkek görünmüyordu. Hayret ettim. Kendi kendime :

"Bu beldenin erkekleri hiç çalışmaz mı acaba?.. dedim.

Ne tuhaf şey... Su taşıyan kadın, ocak yakan kadın, odun kıran kadın. Hep kadın, hep kadın. İçim rahat etmiyordu. Bunu öğrenmek için sormağa hazırlanıyordum ki, tam bu sırada ihti-

yar kazanlara doğru gitti. Ben bir ağacın dibine çekilmiş bu manzarayı seyrediyor, kalbimden bu bilmeceyi çözmeye çalışıyordum...

Birden saklı ihtiyarın sesi duyuldu : Kız, Esmâ, kız! gelin! baştaki kazan taven almış. Öteden geçkin bir kadın sesi duyuldu:

" Kız Kezban, kız! ağa sizi çağırıyor. „ Demin ortada dönen, tef çalan genç kız ve taze gelinler tıpkı bir bora gibi birdenbire yerlerinden fırladılar. Kimi uzun bir sopayı (ki tokaç tabir ediyorlar) kimi siyah kıldan bir çuvalı yakaladılar.

Biraz önce neş'e alayı olan bu kadın grubu şimdi tam bir işçi alayı olmuşdu. Heran için uyanık duran bir ordu gibi saniyede seferber olmuşlardı.

Kazanların yanına uzun bir sopayla (Tokaç) beraber iki kadın geldiler. Kadınmıydı, kızmıydı? bilmiyorum. Yalnız kuvvetli bir ay ışığı altında bir çift siyah göz göre bildim. Kazanların altındaki alevin kızılığı beyaz tenin üstünde top top yanaklarını bir kor gibi tutuşturmuştu. Başındaki sarı çemberile, sırtındaki kızıl desen üzerinde beyaz benekli üç eteği ile gökten yere düşmüş bir yıldız gibi parlıyordu, kazanların iki başındaki kulplarına tokacı geçirdiler.

Bu genç köylü kızları yelesini bir tarafa atan iki aslan gibi siyah saç örgülerini bir tarafa atarak tokaça sarıldılar. Kazanı kaldırarak arkada alçak bir tezgâhın üzerine devirdiler.

Aradan 5-10 dakika geçmişti... Aynı tarzda giyinmiş diğer kadın elindeki siyah kılçuvalıyla tezgâha yanaştı. Üç kişi üç taraftan sert bir asker çevikliğiyle hedik tabir edilen kaynamış buğdayı çuvala doldurdular.

Şimdi çuvalın oracıktan kalkarak sergilerin üzerine dökülmesi kalmıştı, Ben, bir taraftan bu amansız çalışmayı seyrederken, bir yandanda bu çuvalın kalkmasını düşünüyordum. Çok geçmedi arkasında kalın trebe ile gerç bir kadın tepesinden buhar çıkan bu çuvalı yüklendi. Bu manzara karşısında hayretimden parmağımı ısırdım.

Yanıma gelen aksaçlı ihtiyarın göğsü kabarıyordu. Haki katen göğüs kabartacak bir vaziyet peydah olmuştur. Bu vaziyet karşısında hayretlere düştüğünü tecrübeli köy ağası anlamıştı. Gülümseyerek yüzüme baktı ve vakarane bir sesle :

" Ya oğul... İşte dünya böyle... Rolât kazan menedini

göresin. Bu atalardan kalma bir sözdür.. Ama zurlu değiş ha!.. „

— : Baba sizin hiç oğlunuz yok mu ? Diye sordum.

Gün görmüş ihtiyar göğsünü tekrar kabartarak... Evet var... Hem iki tane; bir de kızım var. Fakat oğullarım askere gittiler, Onlarda babaları gibi o ocakta ak sakllı olacaklar. Ey evlât bu intiyar, belî bükük sakallıdan ne bilirsin sen? Hiç... lâkin bu fakiri, belki senin büyük baban iyi tanır. „ İhtiyarın içerisinde gizli kalan kahramanlık hatıratını bir daha canlandırmıştım. O, kos koca kahramanlık destanını anlatmaya koyulunca, sevincinden, ferî sönmüş iki gözü avuç, avuç yaşla doldu.

Vakit epeyce geçmişti. Ben bu uzun konuşmam önüne geçmek için,

“ — Baba, bunlar senin kızların mı ? „ diye sordum.

“ — Eh... cümlesinkinen onları da allah bağışlasın. Sanki kızlarım. Biri, kızım.. Diğer ikisi gelinlerimdir. Evlât ! „ Dedi.

Biraz daha lafladıktan sonra ben ayrılmak için müsaade istedim. Ak sakallı köy ağası ayağa kalkarak, kendi şivesiyle :

“ Eh, müsaade sizin evlât çok memnun oldum, safa geldin, hoş geldin „ dedi. Ben allaha ısmarladık diyerek elini sık-tım ve ayrıldım.

Gelirken düşünüyordum :

“ Gelinleri dağ deviren bir milletin arkası yere gelir mi hiç ! „

Ninemin bir hikâyesini hatırladım. Rahmetli ninem biz çocukken uzun kış gecelerinde millî mücadelede kendisinin başından geçen vakaları ve nasıl gülle taşıdıklarını bir hikâye tarzında bize anlatırdı.

Hakikaten doğru imiş. Bir top mermisine benzeyen bu sim siyah çuvalı, sırtlıyan bir kadın, millî varlığının rol oynadığı bir sahada, bir mermiyi, beş mermiyi elbetteki haydi haydi götürür.

Kelkit : 10/8/1941

Sadullah HALİS

FÖLKLÖR :

Çifte Çapa Manileri

Yazan Ve Derleyen :

Kemal Sadık GÖKÇELİ

Pamuk tarlalarında, ırgadın iştahlı zamanlarında, (ekseri sabah ve ikindi) “ Çifte Çapa „ vurulur.

Çifte Çapa : Sıraya dizilmiş birçok ırgadın çapalarını, söyledikleri nakaratlı manilerin temposuna uydurarak, hep bir-den kaldırıp, indirmelerine denir. Irgadın en güzel seslisi evelâ :

Amanada kızlar nennide nenni

Canımda gözüm nennide nenni

diye başlar. Bu bittikten sonra aynı havayla bir mani tut-turur. Maniden sonra bütün ırgat bir ağızdan :

Amanada kızlar nennide nenni

Canımda kızlar nennide nenni

nakaratını söyler. Böylece ilk söyleyen adam birçok ma-niler söyler. Her maniden sonradan yine ırgatları hep bir ağız-dan yukardaki nakaratı tekrar ederler.

*
*
*

Maniler, halk arasında, her zaman duyduğumuz maniler-dir. Fakat Çukurova köylüsü o manilere ne güzel bir ahenk vermiştir. Manilerinin ahengini, güneş altında inip kalktıkça pırıl pırıl yanan, çapalarının ahengine ne güzel uydurmuştur.

*
*
*

Sabahın, ilk saatlerinde, ırgatlar yemeği yedikten sonra, çifte çapaya başlarlar. Gür ve yanık sesler masmavi gök altın-da, Çukurovanın yeşil pamuk tarlalarında, ufukların en son ucu-

na kadar yayılır. Çapalar iner, kalkar.

İkinci vakti ırgat ayranını içmiştir. Dağılma zamanına az kalmıştır. Sesler batan güneşi geri çevireceklermiş gibi uzanırlar. Çapalar iner, kalkar.

Çifte çapa vurulurken ırgatlar ne kadar azametlidir. Seslerin kesilmesi, çapaların durması, onları yorgun bir göle benzetir. Sessiz, sedasız işlerine devam ederler. Akşam olur. ırgatlar çiftliğe yönelirler

Ertesi gün, sabahın güzel demlerinde, çapalar iner, kalkar.

Çifte çapa vurulurken, söylenilen manileri ve nakaratlarını, tarlada, aynen notetdim.

Fakat bu maniler, tarlalarda söylenirken, verdiği heyecanı veremeyeceği için müteessirim. Yine de Çifte Çapa hakkında, bu manileri yazmakta, bir bilgi verebilmişsem kendimi bah-tiyar sayarım.

14 / 6 / 1941 Pamuk Üretme
Kuzucuoğlu Çiftliği

Kemal Sadık

1

Amanada kızlar nennide nenni
Canımda gözüm nennide nenni

Akşamın vakti geçti
Bir güzel baktı geçti
Zilfini kemen etmiş
Güynüme taktı geçti
Amanada kızlar nennide nenni
Canımda kızlar nennide nenni

2

Kaladan indim düzler
Tombul memeli kızlar
Memesinden ısırdım
Altın dişlerim sızlar
Amanada
Canımda

3

Kaladan endim eniş
Mendilim dolu yemiş
Yara saldım yememiş
Kendisi gelsin demiş
Amanada
Canımda gözüm

4

Kaladan iniyordum
Çağır-san dönüyordum
Aşkında kibrit oldum
Öfürsen yanıyordum
Amanada
Belâlıda

5

Kaladan aşmak ister
Bal yanak yaşmak ister
Bir yiğit bir yar sevmiş
Peşine düşmek ister
Amanada
Canımda

6

Kalay yarık sandım
Yarı uyanık sandım
Açtım baktım yüzüne
Atılmış panbık sandım
Amanada
Canımda

7

Pambık içinde çiğit
Belinde kalem divit
Hem saralmış hem solmuş
Bir yar için bir yiğit
Amanada
Canımda

8

Şo yol punarın yolu
Boş giden gelir dolu
Kırılsın Cere kulpu
Yorulmuş yarın kolu
Amanada
Canımda

9

Akşam arada kaldı
Hançor yarada kaldı
Şo benim garip gönlüm
Kaşı karada kaldı
Amanada
Canımda

10

Akşamlar olmayaydı
Badeler dolmuyaydı
Ölüm Allalın emri
Ayrılık olmayaydı

11

Punar başı ben olan
Bulanırsam bulanam
Verin bana yarımı
Dilenirsem dilenem
Amanada
Canımda

12

Akşamın ara yeri
Sağılmaz yara yeri
Cennet köşküne benzer
Memeyin ara yeri
Amanada
Canımda

13

Akşam oldu gelim mi
Duvarını delim mi
Sen yorganda döşekte
Ben sağuktan ölüm mü
Amanada
Canımda

14

Punarlari tekneli
Fistan giymiş dökmeli
Yeni yelen kızları
Tutup tutup öpmeli
Amanada
Canımda

15

Kapısı yok kalanın
Yüzü souk yılanın
Kul olam kapısına
Kızı güzel olanın
Amanada
Canımda

16

Âlçacık duvar uçu
Mendilim suya düştü
Biz kızları bölüştük
Emine bana düştü
Amanada
Canımda

(Daha var)

BİRİNCİ BÖLÜM

— 6 —

Derliyen ve Yazan :

Cemal Oğuz ÖCAL

— D —

707. Dayan dayan da, kendi dizine dayan.
768. Dünyada her şey bulunur amma namus bulunmaz.
769. Durdu durdu, turnayı gözünden vurdu
770. Damlaya damlaya göl olur.
771. Dana yediği taşı bilir.
772. Dert verip derman aratmasın.
773. Derdini veren Allah dermanını da verir.
774. Denize düşen köpüğe el atar.
775. Denize düşen yılanı sarılır.
776. Denizdeki balık ile pazarlık olmaz.
777. Deniz dalgasız olmaz.
778. Denizi ateş alır mı ? İhtimal.
779. Dertsiz baş olmaz.
780. Dert derde benzemez.
781. Dert ağlatır, aşk söyletir.
782. Derdini saklayan dermanını bulamaz.
783. Dal küçükten eğilir.
784. Dalbazlayan dala düşer.
785. Dalbazlaya dalbazlaya bir dala kondu.
786. Dayak, cennetten çıkmadır.
787. Dostum Allah, düşmanım Şeytan.
788. Deveyi yüzdük, kuyruğuna geldik.
789. Devede kulak kabilinden.
790. Dilile düştü tuzaga.
791. Doğru olarak bir babamı bilirdim, onu da anamın üstünde gördüm.
792. Dibi görünmiyen sudan geçme.
793. Dünya yansa içinde bir hasır yok.
794. Dünyayı deve edip girmekten ise, merkep edip binmesi daha eyidir.
795. Daima keşiş kete (Yağ ile undan yapılan ekmek) yemez.
796. Doğrunun önüne yar yıklar.
797. Dünya dua ile durur.

798. Dünyanın işi ödünçtür.
799. Dosta, düşmana karşı.
800. Düştü gönlüm bahri gâma coppadak.
801. Dadırma deli gelin, dadar da yine gelir.
802. Dertli, deliden çok söyler,
803. Dertli söyleğen olur, âşık dinleğen olur.
804. Dert benimse tasa senin mi?
805. Dertsiz kul olmaz.
806. Dert derdi açar.
807. Dilin kemiği mi var, nereye olsa döner.
808. Dil yaş yerededir, öter.
809. Dibine darı ekti.
810. Dereden geç, harkta boğul.
811. Dünyada mekân, aherette iman.
812. Dağdaki gelmiş, bağdaki koğmuş.
813. Damak varken diş yogudu.
814. Demir tavında gerek.
815. Demir tavında düğülür, güzel çağında sevilir.
816. Dost yoluna post olmalı.
817. Düşman düşmana mevrit okumaz.
818. Düşmez kalkmaz bir Allah.
819. Dünyadan ümit kesilmez.
820. Düz yerde sivri belâ.
821. Dost başa, düşman ayağa bakar.
822. Düşenin dostu olmaz,
- hele bir düş de gör.
823. Düğün evi tap tok, eller yedi biz baktık.
824. Düğüne varır zurna beğenmez, hamama varır kurna beğenmez.
835. Dost yüzünden, düşman gözünden belli olur.
826. Deli ile çıkma yola, getirir başına belâ.
827. Deli ile çıkma yola, ya sağa sapar ya sola.
828. Dede, yediğini öde.
829. Dede gönlün nede ?
830. Değirmene kıtlık gelmez.
831. Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan.
832. Değirmen döner amma, suyu nerden gelir bilen yok.
833. Düğün bizim, oyna kızım.
834. Döner taşım yok, öter kuşum yok.
835. Delikli boncuk yerde kalmaz.
836. Delikli taş yerde kalmaz.
837. Delik büyük yama küçük.
838. Deveye burç lâzımsa boynunu uzatsın.
839. Devesi kapısı büyük olur.
840. Deli deliyi sever, imam ölüyü sever.
841. Deli deliden, imam ölüden hoşlanır.
842. Dinsizin hakkından imansız gelir.
843. Dilim, geydirir kilim.
844. Dirlik olmıyan yerde varlık olmaz.

845. Dirlik, düzenlik.
 846. Dimyata pirince giderken, evdeki bulgurdan oldu.
 947. Dilencinin torbası dolmaz.
 848. Dipsiz kile, boş ambar.
 849. Dilin kemiği yok, istediği gibi döner.
 850. Dünya kuyruklu yıldızdır kimse bilmez fendini, kime eylik edersen ondan sakın kendini.
 851. Doğmayana don biçer.
 852. Doğmadık çocuğa ad konmaz
 853. Demi elden, suyu gölden.
 854. Dedi geldim dereciğe, daha gönlüm nereciğe?
 855. Dünyayı arsızla, gamsız yener.
 856. Dinsizler içinde din olmaz, malsızlar içinde mal olmaz.
 857. Dana alacayı sever, Mol-la Feraceyi.
 858. Doğ düğündür, bu da bir gündür.
 859. Doğru çanağına, gelsin kaşığına.
 860. Doğru söze ne denir?
 861. Dünyada Van, ahrette iman.
 862. Durursa el beğenir, ölürse yer beğenir.
 863. Deliye her gün bayram.
 864. Dilimden söz alır, yüreğimden köz almaz.
 865. Domuz gibi doğrusuna gider.
 866. Deli utanmaz, sahibi utanır.
 867. Deme kış yaz, durma oku yaz.
 868. Dağı hoştur amma, der-yası bozuk.
 869. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.
 870. Değirmenin perine, iki karının erine.
 871. Domuz derisinden post olmaz, eski düşman dost olmaz.
 872. Dirgeni yiyen sapa, bir daha yanaşmaz o sapa.
 873. Dağına göre kış olur.
 874. Damdan taş yuvarlar gibi konuşma.
 875. Dağdan taş yuvarlar gibi söz söylenmez.
 876. Dam ardında boynu buruk.
 877. Dam alçak, değnek kalkmaz.
 878. Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
 879. Dokuz çocuk ile bir mağarada mı kaldın?..
 880. Deryada gemin mi battı?..
 881. Dokuz ölç, bir biç.
 882. Doğduğun yer değil, doyduğun yer.
 883. Domuzdan toklu olmaz.
 884. Domuzdan bir kıl koparsan kârdır.
 885. Doğru söz, daima acıdır.
 886. Doğru söyleyeni, dokuz köyden koğarlar.
 887. Domuza değneksiz gider.

888. Doldur, nice ki boldur.
 889. Düşün düşün,... pur işin.
 890. Dolu testi su almaz.
 891. Dağ üstü dağ, bağ üstü bağ.
 892. Dağ başından duman eksik olmuştur.
 893. Dağ yürümez, insan yürür.
 894. Değirmen nöbetle.
 895. Darısı başına.
 896. Dışı eli yakar, içi beni yakar.
 897. Derdini Marko Paşaya yan.
 898. Deveden büyük Fil var.
 899. Dam demeden bacayı anla.
 900. Dam direk üstüne, insan
 901. Düğün değil bayram değil, gelin seni öpesim geldi.
 902. Dili dil çalar, anderi (Ferci) zil çalar.
 903. Dadanmış, kudurmuştan beter.
 904. Denizi ateş alır mı? İhtimal.
 905. Deniz suyu ne içilir, ne geçilir.
 906. Derdsiz bir kabak varmış, onun da başını kesmişler.
 907. Denizden geçip te arkta boğulma.
 908. Dalamazsın, yüzemezsin, deniz kenarında işin ne?
 909. Düşman eline kılıç verilmeyiz.
 910. Düğün olur iki kişiye, tasası düşer deli komşuya.
 911. Deveyi dizinden, pireyi gözünden vurur.
 912. Dut demiye, dudak gerek.
 913. Dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini, göreyim seni.
 914. Dokuz günlük ömür için, on günlük nafaka lâzım.
 915. Deli devran sürer, akıllı fırsat kollar.
 916. Deli deli akanı, bura bura tıkarlar.
 917. Delinin düşünmesine, tavuğun eşinmesine derman olmaz.
 918. Deve ahmak olduğundan, kılâvuzu eşektir.
 919. Davulu görür oynar, mihrabı görür ağlar.
 920. Derviş dervîşi tekkede, hacı hacıyı Mekke'de bulur.
 921. Derdin yoksa söylen, borcun yoksa evlen.
 922. Değneği yiyenle, sayan bir değil.
 923. Demir nemden, insan gamdan çürür.
 924. Düğüne varır zurna beğenmez, hamama varır kurna beğenmez.
 925. Delinin harmanı olmaz.
 926. Düğün al ile, harman yel ile.
 927. Dünyadan ümit kesilmez.
 928. Dökme ile kuyu dolmaz.
 929. Değirmen döner ama,

- suyu nerden gelir kimse bilmez.
930. Değirmen damında bile keşik ile.
931. Deli deliyi, imam ölüyü sever.
932. Deli öğüt tutmaz, kıl düğüm tutmaz.
933. Dene altını mehek taşında, dene insanı iş başında.
934. Diken, batığı yerden çıkar.
935. Dilini tut, danayı güt.
936. Dil bilmez, dediğini tutmaz.
937. Dini bütün.
938. Dini kıt.
939. Dini yok, donu yok.
940. Doğduğuna inanır, öleceğine inanmaz.
941. Doğru sarsılır ama yıkılmaz.
942. Doğrunun yardımcısı Allah'tır.
943. Doğru yolda düşen, çabuk kalkar.
944. Dininden döner, sözünden dönmez.
945. Dost ile ye iç, alış veriş etme.
946. Dervişin fikri ne ise, zikri de odur.
947. Düşmanın karınca ise, sen fil ol.
948. Devecile güreşen, kapısını büyük açar.
949. Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur.
950. Davulun sesi, uzaktan hoş gelir.
951. Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
952. Dil uzatılan yere el uzatılmaz.
953. Dişi Arslan tek doğurur ama, arslan doğurur.
954. Dinsiz, imansız.
955. Din, iman bir mintan.
956. Dilden gelen, elden gelmez.
957. Dilden gelen elden gelse, fukara bahtiyar olur.
958. Dost ağlatır, düşman güldürür.
959. Doğru yol usançlıdır ama, selâmettir.
960. Dostun attığı taş, baş yarmaz.
961. Dostluk kantar ile, alış veriş miskal ile
962. Dost, kara günde belli olur.
963. Dağ ne kadar yüksek olsa, üzerinden aşar.
964. Destursuz bağa girilmez.
965. Düşman düşmana rahmet okumaz.
966. Donsuzun gönlünden dokuz arşın bez geçer.
967. Deve boynuz ararken iki kulağından olmuş.
968. Dahleden dinimize bâri müslüman olsa.
969. Dokuz at, bir kazığa bağlanmaz.
970. Dinç kalmak istersen keklik öten, kekik biten yere git; zengin olmak istersen kaz öten, saz biten yere git.

TENKİT:

ÇOCUKLUK

Yazan : Salâhattin Hakkı ESATOĞLU

Birçok yazılarda ve birçok eserlerde çocukluğa ne kadar kıymet ve ehemmiyet verildiğini ve çocukluğun anılmağa layık hatıralarla dolu olduğunu görür ve işitiriz. Bilhassa Tolstoy'un (Çocukluk) isimli eseri herkesce meşhurdur.

Çocukluğun herkes için ve mutlaka anılmağa layık hatıralarla dolu olduğuna inananlardan değilim. Bir insan için en kıymetli en rahat yaşadığı zamandır. Çocukluğun iyi ve güzel olduğunu söyleyenlerde tabiidir ki çocukluğunda rahat etmiş insanlardır. Çocukluğunda rahat etmemiş insan olur mu diyeceksiniz. Evet. Meselâ :

“ Bir çocuk doğmadan babası ölebilir, o çocuk öksüz dünyaya geldiği için bir sürü sefaletlerle karşılaşacaktır. Talih buya annesi hastalanır ve o da ölür. Çocuk; kimsesiz kalır, ellere muhtaç olur, dilenir, sokaklarda yatar, kışın soğukta titrer, yazın sıcakta terler, hülâsa yaşına göre birçok sıkıntı ve eziyetlerle karşılaşır. Yaşı tekâmül edince mektep hayatına atılır. Birçok sıkıntı ve kederlerle mektepte okur, nihayet tam tahsilini bitirip büyük bir mevki isgal etti mi rahata erer. „

Böyle bir adam için çocukluk hayatı kat'iyen iyi ve mes'ut olamayacağı gibi çocukluğunda bu ve bunun gibi eziyetlerle karşılaşmış kimseler çocukluğundaki hatıraları büyüdükleri zaman iftiharla anmalarına ve o günlerin iyi olduğunu söylemelerine imkân ve ihtimâl yoktur. Bilâkis böyle kimseler o günleri andıkça gönül azabına düşecekleri için çocukluk hatıraları akıllarına gelse bile hemen o hulyadan kaçınmağa çalışırlar.

Fakat çocukluğunda : “ annesinin, babasının yanında, sıcak odalarda bin bir çeşit yemeklerle karnını doyuran, birçok hizmetçilere işini gördüren, yaşına göre muhtelif oyuncaklarla eğlenen ve neticede babasının zenginliğine güvenerek adam olamayan “ insanlarda çocukluğu öğeler ve çocukluğun birçok kıymetli hatıralarla dolu olduğunu ileri sürerler. Bu hüküm bilâ

istisna bütün insanlar için değil ancak ve yalnız çocukluğunda rahat yasayan kimselere mahsustur.

Yukarıki satırlarımda çocukluğun bütün insanlar için behemahal güzel hatıralarla dolu olamayacağını izah etmeye çalıştım.

Bundan başka "Filan yaştan filan yaşa kadar insanın en iyi zamanıdır," diye bir hüküm vermekte doğru değildir. Bu bizde ekseriyetle gençliğe tesadüf eden 15-30 yaşlarıdır. Ben bu yaşlar arasında her insan için muhakkak iyi ve güzel hatıralarla dolu olamayacağına kaniim. Yukarıda arzettiğim gibi öyle bir insan vardır ki on beşten otuz yaşına kadar başından birçok facialar geçer, hapislere atılır, zindanlara gider veyahut okuyup, çalışıp adam olamadığı için sefalet çeker. Bittabi en iyi iddia edilen bu yaşlar arasında hiç te güzel bir hayat yaşamış olmaz. 30 geçip te 40 a yaklaştığı zaman belki çocuğu büyür eline yapışır, ve babasını besler, onu büyük bir saadete ve rahata kavuşturursa o adam için 15-30 yaşları yerine 40-60 arası mukaddes ve anılmağa layık hatıralarla dolar.

Diğer taraftan 15-30 yaşı arasını sevenler şöyle bir tempoya ayak uyduranlardır: Meselâ bu yaşlar arasında yüksek tahsillerini bitirirler. Yüksek bir mevki sahibi olurlar, evlenirler ve o yaşlar arasının kendilerine bahşettiği her fırsattan istifade ederler. Netice aksi gelir, talihi rasgetirmez memuriyetinden azl olunur, veya başına başka bir iş gelir sefalete düşer. Böyle bir adam için de bittabi 40-60 yaşları yerine 15-30 arası kaim olur. Ve o yaşlar onun için kıymetlerle dolmuş olur.

İşin doğrusu: çocukluğunda, gençliğinde, orta yaşında, ihtiyarlığında kendisine göre birçok iyi ve fena tarafları vardır. Bir insan zannederim ki bütün bu yaşları mes'ut ve bahtiyar olarak geçiremez. Birinde rahat ederse diğerinde sıkıntı çeker, birisinde sıkıntı çekerse diğerinde rahat eder.

Hulâsa çocukluğu ve gençliği haddinden fazla övmek ve her insan için muhakkak bu yaşların güzel, hoş olacağını iddia etmek doğru değildir. Son saatlarımda bahsettiğim gibi her yaşta icabına göre rahat, icabına göre eziyet çekilir. Fakat daha ziyade eziyet ve üzüntü insan yaşının büyük bir kısmını kaplar.

Salâhattin Hakkı ESATOĞLU

MEKTUP

III

*Sana nasıl anlatsam, sana tasalarımı ?
İçim, içim eriyor bembeyaz mumlar gibi.
Zamansa hırpalıyor denizde kumlar gibi
Sana nasıl anlatsam, sana tasalarımı ?*

*Boşalan testilerin hıçkırığına benzer
Muhayyilemde günler, efsanesi onların.
Bugün olanlar oldu, nasıl gelecek yarın
Vadında duracak mı ürpermeleriyle yer ?*

*Sana nasıl anlatsam, sana tasalarımı ?
Akşamla ufuklara dalar, dalar gözlerim,
...
Bir bitmiyen rüyayı ufuklarda özlerim.*

Süleyman Şahin TAR

Türk Vatandaşlarına

Yazan : Kadirli köyünden
Musa oğlu Gazi GİDER .

— 1 —

Biz Türk Askeriyiz ünlü şanlıyız
Cihan tarihinde hemde namlıyız
Başımızda İsmet İnönü
Süngü yürek sayesinde ünlüyüz

— 2 —

Türkün süngüsüne canlar dayanmaz
Türk darbesini yemiyen buna inanmaz
İsmet İnönü sırrını yada güvenmez
Başta büyük erkânlarla ünlüyüz

— 3 —

Öyle bir milletiz erenlerdeniz
Dünyaya ilk medeniyet kurmuş ceddiniz
Adım gök yıldırım dağ demir kaya
Tarihten tarihe nam verenlerdeniz

— 4 —

Kanı çıva eni demir cihangiriyiz
Üç bin yıllık ulustanız hepimiz
Bilinen beş kıtanın üçünü almışsınız
Çine kadar at sürmüş surlar delmişsiniz

— 5 —

Bir zaman önümüzde eğilen
El bağlayıp buyur tutak derdiniz
Binicilik atıcılık sporu
Tarihten tarihe kollar atmışsınız

— 6 —

Büyük Allahımız hem yardımcımız
İlk temeli kuran Ata babamız
2 inci reisimiz İsmet İnönü
Büyük erkân Başkomutan Fevzi Çak-
mak eriyiz

G Ö N Ü L

“ Yunus gibi „

Şu hicran elinden
Yarelendin mi sen,
Bilmem böyle neden
İlersin gönül ?

Gözünde jaleler,
Kendinde haleler,
Uzaktan naleler
Dinlersin gönül.

Gül bıraktı harı
Terk at sen de zarı,
Vefasız bir yar
Neylersin gönül.

Yeşillendi bostan
Selâm geldi dosttan
Bir acıklı destan
Söylersin gönül.

Solmuşsa o gülzar
Etme hiç ahü zar
Sen herkesi Bizar
Eylersin gönül.

Hâzım Murad

SİZLER YAŞADINIZ MI ?

Dalların uçları çatlayacak,
Toprak ayaklanacaktı,
Kerpiç evlerin sofalarında
Tarlalara bereket getiren
Yağmurun sesi nerdeyse duyulacak,
Ve gözler biraz dumanlanacaktı.

Yüzleri kırışmış ihtiyarlarla
Bir hasır üstünde bağdaş kurarak otururduk
Onları
Yarı kâğıt kaplı pençerelerden gelen
Işık altında,
Habersiz bir dikkatle dinlerdim.
Bahtiyarlık onlara zaman zaman yaklaşırdı

İyi insanlardı;
Ekmeklerini benimle bölüşecek kadar
Kalplerinin ufukleri geniş, iyi insanlardı.

Ömer Faruk TOPRAK

Bakasım Gelir

Saçların haledir o ay yüzüne
Baktıkça yüzüne bakasım gelir.
Göğnümü bağladın tatlı sözüne
Kan gibi kalbine akasım gelir.

Bir ıssız ormanda öten bülbülsün
Sakında yaşayan bir nazlı gülsün
Reva mı yaprağın solsün dökülsün
Göğsüme seni ben takasım gelir.

Fuat KUTBAY

Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti

13/7/941 Pazar günü köycülük komitemiz tarafından Zeytin köyüne bir gezi yapıldı. On dört kişiye gidilerek köylünün dilekleri dinlendi. İçme suyu getirilmesi, mektebin ıslahı, yolun ağaçlandırılması üzerinde konuşuldu ve icap eden tedbirler alınacaktır.

16/7/941 Çarşamba günü Gazi Terbiye Eustitüsü öğretmeni Ama bay Mithat Enç tarafından göz hastalıkları ve körlük mevzuunda bir konuşma yapıldı. Mevzu ile alakalı birde filim gösterildi.

21/7/941 Pazartesi günü program mucibince Montrö günü kutlandı. Ticaret odasının balkonuna konan hoparlörle bay Salih Saray tarafından bir konferans verildi ve millî marşlar çalındı.

24/7/941 Lozan günü için evimizde bir tören yapıldı. Bayan Mürşide Akyol tarafından bir konuşma yapıldı ve konser verildi.

30/7/941 Çarşamba günü evimiz salonunda bir halk gecesi yapıldı. Temsil ve alafanga ve alaturka konser verildi. Halkevlerinin gayesi mevzuu bir konuşma yapıldı.

17/8/941 Pazar günü Kürkçüler köyüne bir gezi yapıldı. İki yüzden fazla hasta ve Trahomlu muayene edilerek ilaçları verildi. İstiklâl piyesi temsil edildi. Halk türküleriyle konser verildi. Ziraî, sıhhi ve içtimai konuşmalar yapıldı.

21/8/941 Kütüphane ve yayın komitemiz tarafından Yemişli, Misis, Yunusoğlu, Kadıköyü, Zeytinli, İncirlik, Baklalı ve Büyükçıldırım köylerine kitaplarla beraber birer kütüphane hediye edilmiştir.

30 Ağustos gecesi evimizde bir tören yapıldı. Ve bir konferans verilerek muhtelif şiirler okundu.

ÖR, SEN DE

Tanıştığın seslere tempo tutan karanlık
Giyinsin çok eskiden, giyinsin günlerini;
O mekân, o dekor, o sahnelerden
Seyret duymamanın son hikmetini.

Ve aynı hazzın dairesini
Dört mevsime böl, dört Dünya gibi;
Tamamlanmıyan kozalarını
Sar ayrı ayrı o mevsimlerden...

Yabancı kalmadan her filiz için,
Davetsiz git mayhoş gölgelerine;
Belki bir haz açılır, bahar giderken;
Nedametî verginde uyutan bir göz...

Deymeden şarkıların mavisine
Gir, billûr sarayların sokaklarına;
Orda çığlıksız umutların mekiklerini
Doku hafızanın kumaşlarına...

Bulunmıyan arzu sende,
Seninki olsun kuruntusuz kalb;
Yüzünden renk alıp giyinen senelerde,
Saksından ayrılan her mevsim gibi
Ör, sen de onlara benziyen bir yaş...

İbrahim Zeki BURDURLU

Akşam Kızılığında

Renkler cenkleşiyorlar
Işıkların ağında...
Kalbimde akisler var
Akşam kızılığında...

Ufuklar can veriyor,
Her şey bir... bir eriyor;
Güneş de ürperiyor
Akşam kızılığında...

Enginler kararıyor
Gönülleri sarıyor;
Gözler kimi arıyor
Akşam kızılığında...?...

Aydın NİSARİ

G Ö N Ü L

Tek'eşe

Giindüzler kısalıyor. Er karanlık olmakta .
Kederli güle yüzler birer birer solmakta.
Kadehler sofralarda boşalarak dolmakta.
Kimisi senin gibi, kimi sefa içinde

Şu muzdarip sonbabar tam tevakkuf çağında;
Hep yeşiller kurudu, dünkü senin bağında.
İhtiyaklar yükseldi bak solunda sağında,
Kimisi senin gibi, kimi sefa içinde...

Kimisi Kanatılan yarasını bağlıyor,
Kimisi kederinde kahkahayla ağlıyor;
Kadınlar erkeklerin kalplerini dağılıyor,
Kimisi senin gibi, kimi sefa içinde...

Bekir Sıtkı ULUATA

Yayın Direktörü : ARİF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü : RASİM GÖKNEL
Basıldığı Yer : TÜRKSÖZÜ Bs.

Piyes Müsabakası

Ulusal Ekonomi ve arttırma kurumu 12 inci Tasarruf ve yerli malı haftası münasebetiyle Halkevlerinde verilecek müsamerelerde temsil olunacak piyes için bir müsabaka tertip olunmuştur

Propaganda kokusu taşımadan kurumumuzun israfla mücadele, tasarruflu yaşama gayelerini üç perdelik bir piyes halinde en iyi canlandıran muharrir 150 lira telif hakkı ödenecektir.

Piyes bir komedi veya dram olabilir.

Kadın eşhas üçü geçmemelidir.

Eserler müstear isimlerle kabul edilecektir.

Gönderilecek eserler ilk Teşrin ayının 15 şine kadar Ulusal Ekonomi ve Arttırma kurumunun —Ankara— Adresine teslim edilmiş olmalıdır.

GÖRÜŞLER

Ç I Ğ

Aylık

EDEBİYAT, SAN'AT, FİKİR MECMUASI

ADANA'DA

1. 1 inci Teşrinde çıkıyor.

BEKLEYİNİZ.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin Adı	Derginin Adı	Kaç Günde Çıktığı
Afyon	Taşpınar	Ayda bir
Amasya	Yeşilirmak	" "
Antalya	Türkakdeniz	İki ayda bir
Artivin	Çoruh	Ayda bir
Bafra	Altınyaprak	" "
Balıkesir	Kaynak	" "
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Burdur	Ayda Bir
Çorum	Çorumlu	" "
Denizli	İnanç	" "
Diyarbakır	Karacadağ	Ayda Bir
Edirne	Edirne	" "
Elazığ	Altan	" "
Eminönü	Yeni Türk	" "
"	Halk Bilgisi	" "
Erzurum	Atayolu	İki ayda bir
Eskişehir	Porsuk	Ayda Bir
Gaziantep	Başpınar	" "
Gireson	Aksu	" "
Isparta	Ün	15 Günde Bir
İzmir	Fikirler	Ayda Bir
Kayseri	Erciyeş	" "
Kars	Doğuş	" "
Konya	Konya	" "
Manisa	Gediz	" "
Mersin	İçel	" "
Merzifon	Taşpınar	" "
Milâs	Yeni Milâs	" "
Muğla	Muğla	" "
Niğde	Akpınar	" "
Niksar	Ülker	" "
Trabzon	İnan	" "
Samsun	19 Mayıs	" "
Sinop	Dıranas	" "
Sivas	15 Eylül	" "
Urla	Ocak	" "
Yozgat	Bozok	15 Günde Bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç ayda bir

— Bu Dergileri Okuyunuz! —